

vormen voor denken kan. Nog niet zoozeer gedurende de lezing — er zijn dan storende elementen — maar na afloop daarvan vooral rijst de ware betekenis van dit werk als een feniks in de aandachtige lezersziel omhoog. Niet in den vorm maar in de essentie van dit verhaal leeft de geest van Flaubert's *Coeur simple*.

H. R.

NICO VON SUCHTELEN, *T a t T v a m A s i*. Aanteekeningen van een kristalkijker. Amsterdam, Wereldbibliotheek, 1933.

Dit is het boek van een verbitterd en ontgoocheld toeschouwer. Langeren tijd heeft hij intens meegeleefd met hetgeen er geschiedde op het groote schouwtooneel der wereld. Maar toen een nieuw bedrijf begon, en zich niet aansloot bij de in zijn verbeelding gewekte voorstellingen, ontglipte hem de draad van het geheel en bleef hij mompelend en mopperend zitten in de donkere ruimte. Wat hij zag verstond hij niet. Onder de toeschouwers waren er nog slechts enkelen van zijn generatie. Het meerendeel was reeds heengegaan bij het einde van de vorige akte. En de kritikus vraagt zich af: waarom is deze oude heer blijven zitten met zijn breedsprakige wijsheid en zijn wrange opmerkingen, in voor deze gelegenheid speciaal geleende kleeren nog wel? Een kristalkijker is de auteur ditmaal allerminst. Dat was hij, toen hij „*Quia Absurdum*” schreef en „*De Stille Lach*”. Nu heeft hij met een gefascineerden blik in den modder zitten kijken en de blauwe lucht vergeten boven hem. Modder blijft modder, daarin is geen perspectief; ook voor een ervaren schrijver en een wijsgeerig denker, als Van Suchtelen is, verandert hieraan niets. De gal is hem overgelopen en dat is geen geschikte toestand om een boek te schrijven. En zeker verwacht men zoo'n boek niet van een schrijver, die in zijn werk steeds een weldadig aandoende bezinning heeft weten vast te houden.

De schrijver heeft royaalweg de sluizen zijner welsprekendheid opengezet: duizend-en-één probleem passeert de revue. En alle problemen worden op dezelfde wijze behandeld: uit de fauteuil en met een verongelijkt gezicht. Alles is van papier (dicht beschreven papier, wel te verstaan!) in deze wereld der theorie. Zij is een deels schamper, deels teleurgesteld commentaar op het heden. Wat moeten de lezers ermee beginnen? Hier en daar dikke strepen onder een aforisme zetten (hij heeft gelijk); af en toe een vraagteeken (hij heeft ongelijk)? En voor de rest mee-schamperen en meehoonen. Of daar iets anders door wordt?

Als ooit dan wreekt zich hier het toeschouwersstandpunt van den schrijver, die, gelijk de krantenlezer, noodzakelijkerwijs „van hooren zeggen” oordeelen moet over levensverschijnselen en gebeurtenissen en daardoor op den duur het spoor (der werkelijkheid) bijster wordt. Van Suchtelen heeft met zijn jongsten roman het tafellaken tusschen zijn generatie en de op haar volgende